Direktoratet for **naturforvaltning**

2002

Skitt Jakt

Innhold

3 Godt nytt jakt- og fangstår til dere alle
4 Nye jakttider gjeldende fra 1. april 2002
7 Ny forskrift om utøvelse av jakt og fangst
8 Ny forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever
10 Forbud mot bruk av blyhagl
12 Giftfrie hagl på jakt – fullgod erstatning for blyhagl?
14 Jaktstatistikk
16 Rapportering av jakt og fangstutbyttet
17 Informasjon fra jegerregisteret
18 Forslag om jakt med pil og bue i Norge
19 Er det mulig å stabilisere elgbestander gjennom jakt?
20 Helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt
21 Allemannsretten
22 Våpen og selvmord
23 Smånytt

Rypejegere på vinterjakt
FOTO: DAG H. KARLSEN

FRAMSIDE: RYPEJAKT AV FOTOGRAF KJELL-ERIK MOSEID

Godt nytt jakt- og fangstår til dere alle!

Dette er et år som har stått i forandringens tegn hos Direktoratet for naturforvaltning. Regjeringene Bondevik og Stoltenberg har igangsatt prosesser med forenkling av det offentlige regelverk, samt fornying av den offentlige sektor der målet er å gjøre forvaltningen mer brukervennlig og effektiv. Kommunene, brukerne og rettighetshaverne skal i større grad ansvarliggjøres i forvaltningen av lokale fornybare ressurser, under den klare forutsetningen at nasjonale miljømål, dyrevernaspekter og sikkerhet ivaretas. Innenfor området jakt og fangst er det valgt å redusere antall sentrale forskrifter vesentlig. På bakgrunn av dette er det nå fastsatt tre nye forskrifter som står omhandlet i "Skitt jakt", disse er forskrift om jakt- og fangstider gjeldende fra 1. april 2002, forskrift om utøvelse av jakt og fangst, og forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever.

Miljøverndepartementet fastsatte 20. desember 2001 forskrift om blyhagl. Det vil nå bli forbudt å bruke blyhagl på skytebaner fra 1. juli 2002, mens forbudet mot produksjon, import, eksport og omsetning av blyhagl, og totalforbud mot bruk av blyhagl til jakt, gjelder fra 1. januar 2005. Som en følge av forbudet må småviltjegerne nå forsøke å finne fullgode alternativer til bruk på jakt.

I fjorårets utgave av "Skitt jakt" var det en artikkel om sikker oppbevaring av våpen. Denne artikkelen gjorde inntrykk på mange og direktoratet har fått en rekke henvendelser fra forskere, psykiatere og andre rundt temaet våpen og selvmord. Dette førte blant annet til at det ble arrangert en temadag om emnet og satt fokus på viktigheten av sikker oppbevaring av våpen i hjemmet. På bakgrunn av dette møtet velger vi å følge opp med en artikkel også i årets "Skitt jakt" som setter fokus på hvor utbredt selvmord med våpen er.

Det har i lang tid blitt laget statistikk over felling og fangst av alt jaktbart vilt. Viltstatistikken er en viktig del av et nasjonalt regnskap av våre naturressurser, og også i internasjonal sammenheng er dette et nødvendig hjelpemiddel for å oppnå en samlet forvaltning. Grunnlaget for småvilt - statistikken er den direkte rapporteringen fra jegere og fangstmenn. Tilsvarende grunnlag for storvilt - statistikken er rapportering fra valdansvarlig til kommunen. Med bakgrunn i dette ønsker direktoratet nok en gang å anmode jegere og fangstmenn om å sende inn tilfredsstillende opplysninger til Statistisk sentralbyrå over jakt- og fangstutbyttet. Selv om vi stadig minner dere på dette så viser det seg at vi fortsatt har en del å hente på å bli flinkere med rapporteringen. Etter siste endring av Viltloven er det hjemmel for å pålegge jegere som ikke leverer fellingsrapport en tilleggsavgift. Denne tilleggsavgiften ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet fastsatt til 150 kroner for manglende rapportering i 2000/2001.

Skitt jakt!

Med hilsen
Direktoratet for naturforvaltning

Nye jakttider gjeldende fra 1. april 2002

Etter en omfattende høring har Direktoratet for naturforvaltning (DN) fastsatt ny forskrift om jakttider. Jakttidene er et viktig virkemiddel i forvaltningen av viltressursene, og i denne høringen er det tre forhold som har hatt spesiell fokus. Disse er forenkling av regelverket, økt lokalt og regionalt handlingsrom, og tiltak mot introduserte viltarter.

Forenklingsprosjektet
I henhold til Regjeringens program "Fornying av offentlig sektor" har DN satt i gang en omfattende prosess med å fornye og forenkle forskrifter som gjelder områdene jakt og fangst. Siden det er mest formålstjenlig å skille forhold som går på utøvelse av jakt og fangst fra forhold som angår jakt- og fangsttider vil det i framtida hovedsaklig bare være to forskrifter som utøvere av jakt og fangst må forholde seg til. Den ene forskriften regulerer jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun, mens den andre forskriften regulerer selve utøvelsen av jakt og fangst. DN har med dette laget et mer brukervennlig og oversiktlig regelverk for jegere og fangstfolk.

I revideringen av forskriften som regulerer jakt- og fangsttidene er det lagt vekt på å få færrest mulig jakttider og minst mulig differensiering av jakttidene for ulike områder av landet. Dette gjelder den enkelte art, og har blant annet ført til lik jakttid for alle gåsearter. Bakgrunnen for dette er ønske om at jakttidene skal bli mer oversiktlig for jegerne og andre brukere av utmarka. DN vil presisere at forenklingen er basert på det som er biologisk forsvarlig for artene.

Lokale og regionale tilpasninger av jakttider
Jakttidshøringen er gjennomført med vekt på Regjeringens kommunesatsning, hvor det er lagt opp til lokale (kommunale) tilpasninger av jakttider for de enkelte viltarter. Dette gjelder i første rekke storviltartene elg og hjort, der det ble foreslått å gi kommunen myndighet til å fastsette jakttid innenfor vide rammer. For elg ble det for hele landet foreslått jakttid i perioden f.o.m. 25. september til og med 15. november og at kommunen får myndighet til å innskrenke jakttiden i kommunen, dersom hensynet til andre brukergrupper tilsier det. Under høringen har det kommet ulike reaksjoner på dette forslaget. Et flertall av høringsinstansene er positive til at kommunene får myndighet til å innskrenke jakttiden, mens et flertall er negative til å fastsette jakttiden til og med 15.11. De som er negative til forslaget begrunner dette med at lang jakttid vil føre til konflikter med andre brukere av marka. Det er en kjensgjerning at småviltjegere i enkelte områder ikke slipper til under elg- og hjortejakta, og at turgåere kvier seg for å bruke utmarka der det foregår elg- og hjortejakt. På grunnlag av dette har DN valgt å korte ned jakttiden for elg og hjort i forhold til det opprinnelige forslaget.

Hele landet får nå felles jakttidsstart på rype fra 10.september
FOTO: DAG H. KARLSEN

Dette er også grunnen til at DN har valgt å videreføre både jaktforbudet i helgene i enkelte kommuner i Oslo, Akershus og Burskerud fylker, og en differensiering i en indre og ytre elgjaktsone på Øst- og Sørlandet. Jakttiden for elg blir likevel lengre enn tidligere. Det er vedtatt å gi kommunen myndighet til å innskrenke jakttiden for elg i kommunen dersom hensynet til andre brukere tilsier dette. Kommunen får også myndighet til å utvide jakttiden med inntil 14 dager sammenhengende i perioden fra jaktavslutning og fram til og med 23. desember når særlige bestandsmessige behov foreligger. Dette kan gjelde hele eller deler av kommunen. Tidligere var det fylkesmannen som hadde denne myndigheten.

Kommunene Karasjok og Kautokeino får tidligere jakttid enn resten av landet. Av hensyn til reindriftsnæringen blir jakttiden i disse kommunene f.o.m. 1. september til og med 30. september.

Jakttiden for hjort blir også sammenhengende, og blir i perioden f.o.m. 10. september til og med 15. november. I likhet med elg kan kommunen også for hjort innskrenke og utvide jakttiden. Der is og snøforhold normalt vanskeliggjør en bestandsmessig forsvarlig forvaltning innenfor normal jakttid kan kommunen forlenge jakttiden på bever. Kommunen har også fått myndighet til å åpne for jakt på kanadagås og stripegås i forkant og i etterkant av ordinær jakt. I tillegg til lokale tilpasninger av jakttider der dette er naturlig ut fra viltartenes utbredelse (lokale bestander), er det også lagt opp til en regional tilpasning av jakttider. Fylkesmannen i fylkene fra Nordland og sørover får myndighet til å åpne for jakt på grågås i forkant av ordinær jakt. Villrein vandrer i de fleste tilfeller over store geografiske områder, og det er vedtatt at villreinnemndene får adgang til å forlenge jakttiden utover ordinær jakttid.

Introduserte viltarter
Introduksjon av fremmede arter er en av de største trusselfaktorene som vår stedegne fauna og flora står ovenfor. Problemene som er knyttet til introduksjoner har fått økt nasjonal og internasjonal oppmerksomhet de siste årene. I tidligere jakttidshøringer har det i langt mindre grad enn nå vært fokusert spesielt på introduserte viltarter. DN finner det naturlig å harmonisere regelverket innenfor jakt- og fangstområdet med en generell tilnærming til introduserte arter. Dette innebærer at det bør legges til rette for at jakt og fangst skal være blant tiltakene som iverksettes for å hindre spredning og etablering, samt redusere forekomsten av introduserte viltarter. Under jakttidshøringen ble det foreslått å innføre helårs jakttid på de introduserte artene viltlevende kanin, bisamrotte, beverrotte, villmink og ilder. Helårs jakttid er allerede innført for artene villsvin og mårhund. Under høringen har det framkommet en god del negative reaksjoner på forslaget om helårs jakt. Mange mener at også introduserte arter bør ha krav på fredning i yngletiden, og at et eventuelt vedtak om helårs jakt bør bygge på den skade en kan forvente at arten kan medføre for sine omgivelser. På bakgrunn av dette vil DN i kommende jakttidsperiode kun vedta helårs jakttid på villmink, i tillegg til villsvin og mårhund.

Når det gjelder de øvrige introduserte artene vil DN avvente en eventuell innføring av helårs jakttid. DN mener fortsatt og ut fra et bevaringsbiologisk utgangspunkt at det ikke er ønskelig å bevare de introduserte viltartene. For introduserte arter er ikke prinsippet om bærekraftig høsting et forvaltningsmål, og jakttiden på fremmede arter bør av prinsipp være hele året i hele landet. I forkant av neste jakttidsperiode vil det bli utarbeidet en handlingsplan som tar for seg hvordan myndighetene skal håndtere de introduserte artene i framtiden.

De viktigste endringer i jakttidene
I høringen på nye jakt- og fangsttider er det kun vektlagt viltarter med behov for endringer i jakttider. I denne gruppen finnes de viltarter hvor det er åpenbart at arten bør jaktes, men hvor nyere biologisk kunnskap, hensyn til andre interesser eller avveininger i forhold til blant annet allmennhetens adgang til naturområder gir behov for justeringer. I denne gruppen inngår også viltarter som i inneværende forvaltningsperiode har jakttid, men der bestandssituasjonen tilsier at jakttidene bør sløyfes i kommende forvaltningsperiode.

De viktigste endringene er følgende:

ELG:
Sammenhengende jakttid i perioden 25.09.-31.10., med unntak av kommuner i ytre sone i fylkene Telemark, Buskerud, Hedmark, Vest-Agder og Aust-Agder der jakttiden er 05.10.-31.10. I kommunene Karasjok og Kautokeino er jakttiden 01.09.-30.09. I hjortejaktfylkene Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland er jakttiden på elg 10.09.-15.11.

HJORT:
Sammenhengende jakttid i perioden 10.09.-15.11.

Kommunen kan gjennom forskrift utvide jakttiden for elg og hjort med inntil 14 sammenhengende dager i perioden fra jaktavslutning og fram til og med 23. desember når særlige bestandsmessige behov foreligger. Kommunen kan også av hensyn til andre brukere innskrenke jakttiden som for eksempel utsette starttidspunkt, framskyve avslutningstidspunkt og innføre opphold i jakta. Dette kan gjelde hele eller deler av kommunen.

RÅDYRBUKK:
Jakttid i perioden 10.08.-23.12.
(jaktstart seks dager tidligere).

VILLREIN:
Villreinnemnda kan utvide jakttida for villrein i sitt villreinområde med inntil 14 dager i løpet av oktober måned når særlige bestandsmessige behov foreligger.

GAUPE:
Jakttid i perioden 01.02.-30.04.
(utvidet med en måned i bakkant).

BEVER:
Kommunene kan utvide jakttiden med inntil 15 dager i etterkant for hele eller deler av kommunen der snø- og isforhold normalt vanskeliggjør en kostnadsmessig forsvarlig forvaltning innenfor normal jaktid.

GRÅGÅS, KORTNEBBGÅS, KANADAGÅS OG STRIPEGÅS:
Disse artene får felles og utvidet jakttid. Fylkesmannen i fylkene i Nordland og sørover har på grunnlag av godkjent forvaltningsplan for grågås fullmakt til å åpne for jakt på grågås inntil ti dager i forkant av ordinær jakt. Fylkesmannen kan som en del av lokal forvaltningsplan for grågås også åpne for jakt etter kl 16.00 i den første delen av jaktperioden.

SÆDGÅS:
Jaktiden fjernes av bestandsmessige årsaker.

ÆRFUGL:
Jakttid i perioden 01.10.-31.11.
(jaktstart en måned tidligere).

VILLMINK:
Helårs jakttid.

Ny forskrift om utøvelse av jakt og fangst

Direktoratet for naturforvaltning har etter en omfattende runde med offentlige høringsinstanser fastsatt ny forskrift om utøvelse av jakt og fangst. Forskriften er en sammenslåing av åtte tidligere forskrifter. Bakgrunn for dette er et ønske om å lage en brukervennlig forskrift for jegere og fangstmenn hvor de skal kunne orientere seg om alle bestemmelser som regulerer jakt og fangst.

Rødrev kan i følge forskriften fanges ved hjelp av bås, fangstbur eller slagfelle. Fangstmannen taner her skinnet.
FOTO: BJØRN RAGNBU

I utarbeidelsen av forskriften har målet om å forenkle og ha en mindre detaljregulering ført til at en del av innholdet i dagens forskrifter er tatt ut. Dette gjelder spesielt forskriftene som gir bestemmelser om jegerprøven, skyteprøven for storviltjegere, og prøving og godkjenning av ettersøkshund hvor bestemmelsene som omhandler selve prøven er tatt ut av forskriften og tatt inn i egen instruks. Det er ikke planer om å endre innholdet i de omtalte prøvene.

I den nye forskriften om utøvelse av jakt og fangst vil du finne informasjon om:

- Generelle bestemmelser, herunder definisjoner og hvilke papirer som er nødvendig å ha med seg under jakt og fangst.
- Aldersgrenser for å utøve jakt og fangst.
- Jegerprøven.
- Våpen og ammunisjon under jakt.
- Lisensjakt
- Skyteprøve for jakt på storvilt.
- Bruk av hund under jakt.
- Jakt på og avliving av storvilt.
- Fangst.
- Oppsyn og kontroll.
- Straffebestemmelser.

Hva er nytt?

Forskrift om utøvelse av jakt og fangst er som nevnt tidligere, hovedsakelig en samling av alle bestemmelser som gjelder utøvelse av jakt og fangst. De fleste bestemmelsene har vært gjeldene i lang tid og er bare trukket ut av "gamle" forskrifter og tatt inn i den nye. Noen sentrale endringer er at det nå er tillatt til å bruke brenneckle/slugs under jakt på rådyr og villsvin. Dessuten er ikke oppnådd sølvmerke i elgskyting (Norges Jeger- og Fiskerforbunds ferdighetsmerke) lenger godkjent som skyteprøve for storviltjegere. Siden det har vært viktig å forenkle "gamle" forskrifter, er noen av de detaljregulerende bestemmelsene tatt ut av den nye forskriften. Blant annet er kravet om haglestørrelser og minste hagl i patronen opphevet, det samme er krav til anslagsenergi ved jakt med rifle etter småvilt.

Ny forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever

I år vedtar direktoratet en ny forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever. Endringene medfører at lokalsamfunnene får større ansvar for å forvalte hjorteviltet. Nøkkelen til å få en effektiv, driftsplanbasert forvaltning av disse artene ligger i samarbeidet mellom kommune, rettighetshavere og jegere.

Lokale vilttiltak, kommunalt viltfond og fellingsavgift for elg og hjort.
For fjorårets jakt på elg og hjort hadde kommunene ansvar for å fastsette fellingsavgiftens størrelse (innenfor Stortingets rammer) og å kreve inn fellingsavgiften. Fellingsavgiften skal avsettes i kommunale viltfond og skal brukes til ulike vilttiltak i kommunen. Fellingsavgiften kan ikke benyttes til å dekke kommunens utgifter til administrasjon og lignende. Innenfor disse rammene har kommunene stor frihet til å bruke kommunale viltfond. Dersom kommunene valgte å fastsette høyest lovlige fellingsavgift, dvs. i samsvar med Stortingets øvre rammer, har kommunene samlet fått tilført noe i underkant av kr. 20.000.000 til vilttiltak i kommunene. Til sammenligning hadde fylkesmennene i 2000 kr 9.000.000 til fordeling på lokale vilttiltak.

Det er den som trekker i avtrekkeren som avgjør hvilke dyr som blir igjen til framtidig produksjon og nye jaktopplevelser.
FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Kommunene blir viktigere forvaltningsorgan.
Med den nye forskriften, som nå samler og harmoniserer bestemmelser om jaktåpning, arealvilkår, vald, fellingstillatelser osv for hjortevilt og bever, vil kommunen bli viktigste offentlige forvaltningsorgan. Kommunen vil med denne nye forskriften og det kommunale viltfond, ha gode og effektive virkemidler i bestandsforvaltningen. Nøkkelen til å få en effektiv, driftsplan-basert forvaltning av disse artene ligger i samarbeidet mellom kommune, rettighetshavere og jegere.

Det er rettighetshavernes oppgave å initiere og få på plass gode bestandsplaner, som omfatter så store områder at det blir meningsfylt å snakke om bestandsforvaltning. Ved hjelp av midler fra de kommunale viltfond, kan rettighetshaverne nå søke bistand for å etablere store vald og utarbeide bestands-planer for hjorteviltet og eventuelt bever i disse områdene. Det er også rettighetshavernes ansvar å søke samarbeid over kom-munegrensene, noe som heller ikke er et nytt fenomen. Kommunene vil ha en viktig rolle ved å formidle og stimulere til samarbeid.

Når et slikt samarbeid er etablert, skal ansvarlig representant for rettighetshaverne søke kommunen om godkjenning. Den kom-munen som har det største tellende areal, godkjenner valdet og ivaretar offentlige interesser og formaliteter, som utstedelse av fellingstillatelser, innkreving av fellingsavgift og rapportering til Statistisk Sentralbyrå med mer. Den delen av hjorteviltforskrif-ten fra 1989 som inneholdt bestemmelser om jaktutøvelse og våpenbruk, er nå en del av "Forskrift om utøvelse av jakt og fangst". Den nye "Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever" er derfor først og fremst en bestemmelse som regulerer rettig-hetshavernes plikter og rettigheter. Jegerne vil etter direktoratets mening også ha nytte av innholdet i den nye forskriften: Inndelingen av valdene i jaktfelt er noe som har stor betydning for utøvelsen av jakt på disse artene. Med store vald og et godt utviklet samarbeid, kan rettighetshaverne sammen med jegerne, trekke jaktfeltgrenser helt uavhengig av hva kommunen mener om dette. Her kan praktiske hensyn veie tyngst! De formelle grenser mellom rettighetshaverne kan være lite hensiktsmessig å følge under jakt og det vil ikke være brudd på offentlige bestemmelser om to jaktlag innen et vald blir enige om å endre disse grensene ett år.

Den nye forskriften regulerer rettighetshavernes plikter og rettigheter ovenfor hjortevilt og bever.
FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Forskriftene finnes i fulltekst på Direktoratets internettsider: http://www.dirnat.no/

Forbud mot bruk av blyhagl

Bly er et giftig tungmetall med både akutte og kroniske helse- og miljøeffekter.
Flere steder i Norge er det konsentrasjoner betydelig over det som regnes som naturlig bakgrunnsnivå.
Bly er akutt giftig for vannlevende organismer og pattedyr og gir kroniske giftvirkninger hos mange organismer selv i små konsentrasjoner. Formålet med forskriften som forbyr bruk, import, eksport, produksjon og omsetning av blyhagl er derfor å hindre at bly spres i naturen gjennom bruk av blyhagl, og på den måten minske negative helse- og miljøeffekter forårsaket av bly.

Miljøverndepartementet fastsatte 20. desember 2001 forskrift om blyhagl med hjemmel i produktkontrolloven. Forskriften gjelder forbud mot produksjon, import, eksport, omsetning og bruk av blyhagl. Det vil nå bli forbudt å bruke blyhagl på skytebaner fra 1. juli 2002. Det er behov for en overgangsordning for jegere og tre -og skogsindustrien. Forbudet mot produksjon, import, eksport og omsetning av blyhagl, og totalforbud mot bruk av blyhagl til jakt, er derfor gjeldende først fra 1. januar 2005. Forbudet mot bruk av blyhagl til jakt på gjess, ender og vadere, unntatt rugde i forskrift om utøvelse av jakt og fangst opprettholdes i overgangsperioden.

Hensikten med forbudet mot å bruke blyhagl til jakt er å beskytte miljøet mot spredning av blyforbindelser og virkningen av disse stoffene.
FOTO: DAG H. KARLSEN

Bly er en miljøgift som prioriteres for tiltak nasjonalt og internasjonalt på grunn av sine alvorlige helse- og miljøeffekter. Bakgrunnsnivåene av bly i Norge er mange steder forhøyede og flere steder ligger nivåene betydelig over naturlig bakgrunnsnivå. Blyhagl er den største kjente gjenværende kilden til blyutslipp i Norge og utgjør 72 % av det samlede årlige utslipp fra kjente landbaserte kilder. For eksempel utgjorde bruken av blyhagl i 1998 en blytilførsel på ca. 232 tonn bly til jord.

Blyhagl brukes til jakt på småvilt og på lerduebaner. Jakt med blyhagl har foregått langt tilbake i tid og mengde blyhagl tilført hvert år har vært dobbelt så høyt som i dag. På grunn av langsom nedbrytning finnes disse blyhaglene fortsatt igjen i miljøet. Blytilførselen på grunn av bruken av blyhagl er fortsatt høyt og blymengden som blir tilført hvert år kommer i tillegg til de blymengder som allerede er blitt akkumulert i miljøet og som kontinuerlig frigjør bly til omgivelsene. Det er utført en undersøkelse av Miljøstyrelsen i Danmark i 1983 om blyforurensing fra lerduebaner, "Blyforurening omkring flugtskydningsbaner". Den viste at blyhaglet akkumuleres i det øvre jordlaget og at bly etter en tid frigjøres fra haglet. En del av det metalliske blyet er da omdannet til lett løselige blysalter, som kan spres videre til vann og grunnvann eller tas opp i planter og dyr. Den danske undersøkelsen viste at 10-20 % av det nedfalne haglet ble korrodert de første 5-10 år og at de frigjorte lett løselige blysaltene på lerduebanene ble spredt videre i det økologiske kretsløpet. Undersøkelsen viste videre at avhengig av jordtype vil halvparten av haglet være omdannet i løpet av 40-70 år og at det under særlige jordforhold kan ta betydelig kortere tid, som 15-20 år. I Norge er nedslagsfeltet på mange lerduebaner fuktige myrområder. Her vil korrosjonen foregå raskere enn gjennomsnittlig nedbrytningshastighet på grunn av den høye humuskonsentrasjonen.

Forbudet vil gi en bedre beskyttelse av våre internasjonalt vernede andefuglearter. Gjeldende regelverk med forbud mot bruk av blyhagl ved jakt på gjess, ender og vadere, unntatt rugde innført i 1991 har ikke ført til en nedgang i dødeligheten forårsaket av blyforgiftning. Tiltaket er dessuten nødvendig for å oppnå nasjonale miljøpolitiske mål og internasjonale avtaler. Et nasjonalt miljøpolitisk mål er at utslippet av bly skal reduseres vesentlig innen 2010. Det totale utslipp av bly til luft og vann skal reduseres til naturlig bakgrunnsnivå innen 2020 som følge av norske forpliktelser i konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav.

Det finnes i dag tilfredsstillende alternative hagl, som er mer miljøvennlige enn blyhagl.

Kilde: Statens Forurensningstilsyn

Grågåspar på en liten holme.
FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Giftfrie hagl på jakt – fullgod erstatning for blyhagl?

Er vismut, wolfram, wolfam/plast, wolfram/stål eller molybden fullgode erstatninger for slike blyhagl?
FOTO: BJØRN RANGBRU

I kjølevannet av miljøvernmyndighetenes vedtak om å forby bruk av blyhagl på skytebaner og under jakt, har det vært kraftige meningsutvekslinger der brukerene har uttrykt skepsis mot bruk av stålhagl.
Er det bare stålhagl som er alternativ til blyhagl, slik det virker ut fra skyttergravsstriden? Langt ifra! Det finnes i dag et brett spekter av såkalte giftfrie hagl på markedet, slik at stålhagl bare er ett av flere alternativ til tradisjonelle blyhagl.

Stål
Motstanden mot å bruke stålhagl har i stor grad vært basert på effekter som mindre skuddeffekt, økt rikosjetteringsfare og fare for å ødelegge gamle haglevåpen. En av egenskapene til stål er at egenvekta til dette metallet er mindre enn bly, slik at et stålhagl av en viss størrelse er lettere enn et tilsvarande stort blyhagl. Dette gjør at hastigheten på stålhagl minker raskere enn på blyhagl, noe som fører til at skuddeffekten reduseres en del på skuddhold over 15-20 meter. En annen forskjell er at stålhagl er hardere enn blyhagl, og blir derfor ikke like mye deformert etter innslag i viltet. Dette gjør at sårskadene fra et stålhagl blir mindre sammenlignet med ett like stort blyhagl, noe som igjen kan redusere drapsevnen til stålhaglet.

Selv om det finnes en del momenter mot ikke å bruke stålhagl, er de moderne stålpatronene utviklet for bruk under en rekke situasjoner i mesteparten av verden. Fra skytebaner foreligger det ikke noen indikasjon på at bruk av stålhagl til leirdueskyting er mindre egnet enn blyhagl. Stålhagl vil for mange jegere bli et fullgodt alternativ til blyhagl for jakta de driver med, særlig dersom en tar høyde for eventuell rikosjetteringsfare og at det ikke skytes på for lange hold. Det er først på skuddhold over 20 meter at en virkelig merker forskjellen på stålhagl og blyhagl. På lengre skuddhold enn 20-25 meter er det likevel jegerens evner som er mer avgjørende enn haglepatronens og børsas egenskaper, i den grad at for lange skuddhold i alle tilfelle er noe den ansvarlige, humane jegeren må holde seg for god til!

Vismut – wolfram – wolfram/plast – wolfram/stål - molybden

Det har lenge vært produsert hagl av vismut og wolfram (tungsten), som har tilnærmet de samme egenskapene som blyhagl, både når det gjelder tetthet og konsistens på metallet. I de siste årene har det også dukket opp haglpatroner med molybden, samt hagl laget av blandinger i wolfram-stål og wolfram-plast. Felles for alle disse alternativene er at haglene er vesentlig mykere enn stålhagl, har en egenvekt som er nær opp mot bly, samt gir skuddbilde og skuddeffekt som er svært lik det blypatroner gir. For eksempel vil enkelthagl av wolfram-plast ha samme energimengde som tilsvarende store blyhagl, mens enkelthagl av wolfram-stål har høyere energimengde enn blyhagl. En sverm med wolfram-hagl vil på grunn av den høye egenvekta samle noe mer enn vanlige blyhagl (10-20 % mindre diameter på haglsvermen på normale skuddhold), uten at dette vil ha særlig stor virkning for de fleste jegerene. I enkelte tilfeller som for eksempel skudd mot vilt som sitter på bakken eller i tre kan det også være en fordel å ha god samling på haglesvermen. Italienske Clever-Mirage har arbeidet fram sin egen miljøpatron, hvor haglene består av en blanding av wolfram, nikkel og jern. Produktinformasjonen fra fabrikken advarer mot bruk av sterk trangboring og tette skuddbilder på korte hold, men gir for eksempel suveren effekt på gåsa på lengre hold.

Fram til nå har prisen på de giftfrie haglpatronene vært høyere enn tradisjonelle blyhaglpatroner. Dette gjelder i utgangspunktet for alle giftfrie haglpatroner, men i første rekke de moderne haglpatronene med vismut, wolfram eller molybden. Dette skyldes i første rekke at omsetningen av slike alternative haglpatroner har vært svært liten i Norge, slik at forhandlerene ikke har kunne gi like gode pristilbud som på andre patroner som selges i større opplag (kvantumsrabatt). I utlandet der slike patroner er mye mer brukt enn i Norge, er prisforskjellene på for eksempel stålpatroner og vismutpatroner minimale. Det er ingen grunn til at ikke det samme kan bli tilfelle i vårt land, så snart jegerne etterspør slike produkter i så stor grad at importørene og forhandlerene er nødt til å ta hensyn til dette. Så oppfordringa til den enkelte, ansvarlige jeger er å gjøre sitt til at en får tilgang på det beste som finnes av giftfri haglammunisjon, slik at det er mulig å jakte på en mer miljøvennlig og samtidig human måte i framtida!

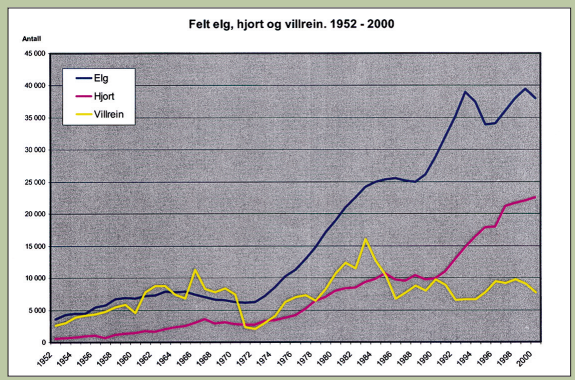
Jaktstatistikk

Nedenfor presenteres noen hovedresultater fra Statistisk sentralbyrås statistikk over jakt på elg og hjort høsten 2000, villreinjakt for høsten 2001 og småviltjakt i jaktåret 2000/2001.

Nedgang for elgjakta
Antall elg skutt under elgjakta steg fra 3 600 dyr i 1952 til en foreløpig topp på 39 000 dyr i 1993. Deretter sank utbyttet et par år, før antallet igjen steg til ny rekord på 39 400 dyr høsten 1999. Høsten 2000 ble det i alt felt 38 000 elger, noe som er 1 400 færre enn året før. Fellingsprosenten gikk i samme periode ned fra 86% i 1999 til 84% i 2000. Hedmark er det fylket hvor det ble skutt flest elg, i alt ble 6 744 dyr felt her i 2000. Dette er 258 flere enn under jakta i 1999.

Nok et rekordår for hjortejakta
Bestanden av hjort har økt kraftig fra midten av 1970-tallet og er i dag så stor i enkelte områder at den skaper problemer både for jord -, skog - og hagebruk. Det tildeles derfor høye kvoter for felling av hjort, noe som gjenspeiles i relativt lave fellingsprosenter. Høsten 2000 ble det gitt en fellingskvote på vel 35 400 hjort, noe som er den største kvoten som noen gang er gitt i Norge. Av kvoten ble det skutt 22 534 hjort som også er det høyeste utbyttet av hjortejakta noen sinne. Tradisjonelt er det Sogn og Fjordane som er det største hjortefylket og høsten 2000 ble det skutt 8 132 dyr i dette fylket.

Færre felte villrein
Antall felte villrein gikk ned fra 7 600 dyr i 2000 til 7 000 høsten 2001. Antall fellingstillatelser ble redusert med 35 prosent i denne perioden. I alt ble det gitt tillatelse til å felle 13 800 dyr, og dette er en nedgang på 7 500 fellingstillatelser i forhold til høsten 2000. Mye av nedgangen i antall fellingstillatelser skyldes at fellingskvoten på Hardangervidda ble mer enn halvert. Årsaken til denne store reduksjonen er at tellinger har vist at vinterstammen på Hardangervidda er lavere enn tidligere antatt. Reduksjonen i antall felte dyr har vært mindre enn reduksjonen i antall fellingstillatelser. Det gir en økt fellingsprosent, og høsten 2001 ble 50 prosent av dyrene felt, mot 36 prosent året før. Hardangervidda er landets største villreinområde. Totalt ble 2 144 dyr skutt her, og dette er 31 prosent av utbyttet på landsbasis. Av de større villreinområdene er det fortsatt Forelhogna som har den høyeste fellingsprosenten. Her ble 89 prosent av dyrene felt. Oppland er det fylket hvor det ble felt flest villrein, i alt 1 682 dyr.

Over 5 000 hjortevilt drept i trafikken
I overkant av 3 000 rådyr og nær 2 000 elg ble drept av bil eller tog i jaktåret 2000/2001, mens bare fem villrein møtte samme skjebne. Utenom ordinær jakt ble det i jaktåret 2000/2001 registrert en samlet avgang på 4 132 rådyr, 3 338 elg, 1 082 hjort og 65 villrein. For rådyr og elg innebærer dette en økning fra forgående jaktår, mens det for hjort og villrein var en nedgang. For elg og rådyr utgjør irregulær avgang om lag 10 prosent av ordinær jakt. Påkjøring av bil eller tog var den viktigste årsaken til avgang utenom jakt, og i 2000/2001 ble 3 313 rådyr, 1 968 elg og 461 hjort drept i trafikken. Det betyr at 80 prosent av all registrert avgang av rådyr utenom ordinær jakt skyldes påkjøring av bil eller tog. Tilsvarende andel for elg var 59 prosent. I Hedmark ble det i 2000/2001 påkjørt 431 elg. Deretter følger Buskerud med 253 dyr og Akershus med 211 dyr. I den siste 10-årsperioden har det vært en sterk nedgang i antallet elg som er felt ulovlig.

For de andre hjorteviltartene er antallet nokså stabilt. Kategorien "andre årsaker" omfatter dyr som er forulykket, omkommet, tatt av rovdyr, avlivet av humane grunner og så videre. Her ble det registret en avgang på 1 277 elg, 490 hjort, 60 villrein og 717 rådyr.

Store rovdyr og ørn

I jaktåret 2000/2001 ble 13 ulver felt som skadedyr. I tillegg ble fire andre ulver registrert omkommet. En må helt tilbake til 1923 for å finne en høyere avgang av ulv på ett år. Vinteren 2001 ble det gitt tillatelse til å felle inntil ti ulver under skadefellingen i Østerdalen, og ni av dyrene ble skutt. I tillegg ble fire andre ulver skutt som skadedyr, to ble påkjørt av bil eller tog, og to avganger skyldes "andre årsaker".

Stadig flere jerv blir rapportert drept eller omkommet av andre årsaker. I jaktåret 2000/2001 ble det registrert en total avgang på 41 jerv, noe som er en økning på 10 dyr fra foregående jaktår. 27 jerv, eller 87 prosent av jaktkvoten, ble felt under lisensjakten. 24 av dyrene ble felt i de tre nordligste fylkene.

I jaktåret 2000/2001 var det gitt tillatelse til å felle 123 gauper under kvotejakten, og i alt 80 av dyrene ble felt. Flest gauper ble felt i Nordland hvor 15 dyr ble skutt.

Seks bjørner ble rapportert drept eller omkommet på annen måte. Tre av bjørnene ble felt som skadedyr, to ble felt i nødverge og en omkom av andre årsaker.

Nedgang for småviltjakta

Utbyttet for jaktåret 2000/2001 ble beregnet til 846 700 felte småvilt. Dette er en reduksjon på 11 prosent fra foregående år. Det var hovedsakelig rypejakta som bidro til at utbyttet gikk ned. På landsbasis ble det felt 489 900 ryper i jaktåret 2000/2001, og det er en reduksjon på 61 700 felte ryper fra året før. Ryper utgjorde begge årene 58 prosent av alt felt småvilt. Hele 77 prosent av rypene ble felt i de fem nordligste fylkene. Flest ryper ble felt i Nordland, med 111 300 ryper. I alt ble det skutt 31 300 rådyr i 2000/01, og det gir en reduksjon på 5 600 dyr fra foregående jaktår. Resultatet fra harejakta var magert, da det ble felt 32 800 dyr. Totalt ble det felt 49 500 ender, hvorav 22 600 stokkender. Av annet fuglevilt ble det felt 50 000 skogsfugler (storfugl, orrfugl og jerpe), 43 200 kråker og 43 100 ringduer. 16 800 rever ble felt, og det er på omtrent samme nivå som fjoråret.

Beregnet utbytte av noen småviltarter 2000/01

Fylke	Storfugl, orrfugl og jerpe	Rype	Ender	Ringdue	Hare	Kråke	Skjære og nøtteskrike
Hele landet	50 000	489 900	49 500	43 100	32 800	43 200	34 100
Østfold	-	-	8 900	8 500	1 200	2 000	2 400
Akershus og Oslo	2 400	-	2 200	10 000	1 300	1 700	4 200
Hedmark	9 800	12 000	3 000	5 400	5 200	3 000	8 000
Oppland	2 500	17 900	-	2 400	3 800	1 600	3 300
Buskerud	4 400	8 000	-	4 500	2 400	1 400	2 300
Vestfold	-	-	4 500	5 100	-	1 200	1 100
Telemark	3 200	8 000	1 700	1 600	1 600	-	1 400
Aust-Agder	3 200	5 500	4 400	1 100	2 000	1 600	1 600
Vest-Agder	1 900	7 500	3 900	-	1 300	1 200	1 600
Rogaland	-	5 200	9 400	1 800	1 000	4 200	1 000
Hordaland	1 200	15 300	2 400	-	-	2 400	1 300
Sogn og Fjordane	-	10 900	-	-	-	2 100	-
Møre og Romsdal	1 400	19 500	1 200	-	1 100	3 100	-
Sør-Trøndelag	5 500	47 600	1 200	-	1 900	2 800	1 100
Nord-Trøndelag	6 900	81 600	1 100	-	2 200	3 900	1 400
Nordland	3 500	111 300	1 800	-	2 400	6 200	1 200
Troms	1 500	85 800	-	-	1 800	2 900	-
Finnmark	-	53 000	1 200	-	1 600	1 400	-
Uoppgitt fylke	40	900	30	70	20	40	50

Flere kvinner tar jegerprøven

For jaktåret 2000/2001 var det 12 300 personer som besto jegerprøven. 23 prosent av disse var kvinner. I alt var det omlag 192 000 personer som betalte jegeravgift for jaktåret 2000/2001, derav 2 900 jegere bosatt i utlandet. Av de 188 900 personene som var bosatt i Norge og betalte jegeravgift for jaktåret 2000/2001, var 9 400 kvinner. 2 900 utenlandske jegere betalte jegeravgift i Norge, innbefattet 500 nordmenn som var bosatt i utlandet. 70 prosent av de utenlandske jegerne kommer fra nordiske land. Av de utenlandske jegerne var 36 prosent fra Danmark, 17 prosent fra Sverige og 16 prosent fra Tyskland. Jegere fra over 30 land betalte jegeravgift i Norge.

Mer detaljerte tall finnes på Internett (http://www.ssb.no/emner/10/04/10/). Her vil du også finne oppdaterte tall for hjorteviltjakta høsten 2001.

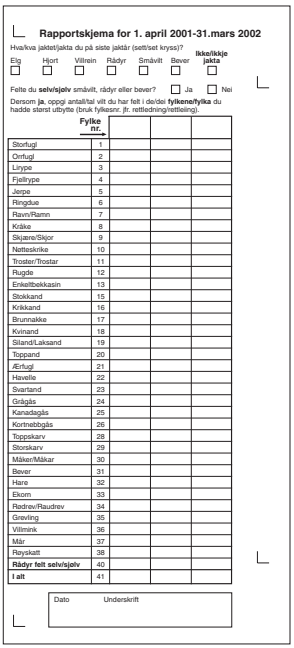
Rapportering av jakt- og fangstutbytte

Alle som har løst jegeravgift må sende inn rapport over jakt- og fangstutbytte. Dette gjelder selv om du ikke har vært på jakt, eller om du har vært på jakt uten å få utbytte. Rapportskjemaet skal hvert år sendes til Statistisk sentralbyrå (SSB) innen 1. mai. Fra og med jaktåret 2000/2001 ble det innført et gebyr på 150 kr for de jegerne som ikke rapporterer innen fristen.

Viltstatistikken er en viktig del av et nasjonalt regnskap for våre naturressurser og et nødvendig hjelpemiddel for å oppnå en samlet viltforvaltning. En forutsetning for å greie dette er at jegerne leverer inn tilfredsstillende opplysninger. Det er SSB som utarbeider og offentliggjør jaktstatistikken. Det må derfor alltid rapporteres til SSB, selv om du i tillegg har rapportet til kommunen eller til den som har leid ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort.

Fra og med jaktåret 1993/94 har jegerne fått tilsendt rapportskjemaet sammen med jegeravgiftskortet. Rapportskjemaet er ferdig frankert og adressert til SSB, så det er bare for jegerne å fylle inn jakt- og fangstutbytte og legge skjemaet i posten. Utsendingen av jegeravgiftskortet inneholder også en rettledning for hvordan skjemaet skal fylles ut. Alle som betaler jegeravgift for ett jaktår er som sagt forpliktet til å sende inn rapportskjema. Dette gjelder selv om du ikke har vært på jakt siste jaktår, eller om du har vært på jakt uten å få utbytte.
Til tross for at det er en generell rapporteringsplikt for alle som har løst jegeravgift, har det i mange år vært alt for dårlig rapportering fra de som driver jakt og fangst. Selv om ordningen har vært gjeldende i flere år, ligger svarprosenten fremdeles under det som er nødvendig for å kunne utarbeide en pålitelig statistikk. Man tror at forsømt rapportering ikke utelukkende skyldes manglende kunnskap om rapporteringsplikt, men at mange glemmer å sende inn eller bevisst prioriterer andre gjøremål. Det er derfor stort behov for å forbedre innrapporteringen slik at man får det grunnlaget man trenger for en forvaltning av våre viltressurser.

For å forsøke å bedre rapporteringen ble det fra og med jaktåret 2000/2001 innført et gebyr på 150 kr for de som ikke rapporterer til SSB innen 1. mai. Gebyret blir lagt til jegeravgifta og er hjemlet i viltlovens § 50 og fastsatt av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet, jfr Stortingsproposisjon nr. 1 (2000-2001).

Rapportskjema for 1. april 2001-31.mars 2002

Hva/kva jaktet/jakta du på siste jaktår (sett/set kryss)?

Elg	Hjort	Villrein	Rådyr	Smådyr	Bever	Ikke/ikkje jakta
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Felte du **selv/sjølv** smådyr, rådyr eller bever? ☐ Ja ☐ Nei

Dersom **ja**, oppgi antall/tal vilt du har felt i de/dei **fylkene/fylka** du hadde størst utbytte (bruk fylkesnr. jfr. rettledning/rettleiing).

	Fylke nr. →			
Storfugl	1			
Orrfugl	2			
Lirype	3			
Fjellrype	4			
Jerpe	5			
Ringdue	6			
Ravn/Ramn	7			
Kråke	8			
Skjære/Skjor	9			
Nøtteskrike	10			
Troster/Trostar	11			
Rugde	12			
Enkeltbekkasin	13			
Stokkand	15			
Krikkand	16			
Brunnakke	17			
Kvinand	18			
Stlandt/Laksand	19			
Toppand	20			
Ærfugl	21			
Havelle	22			
Svartand	23			
Grågås	24			
Kanadagås	25			
Kortnebbgås	26			
Toppskarv	28			
Storskarv	29			
Måker/Måkar	30			
Bever	31			
Hare	32			
Ekorn	33			
Rødrev/Raudrev	34			
Grevling	35			
Villmink	36			
Mår	37			
Reyskatt	38			
Rådyr felt selv/sjølv	40			
I alt	41			

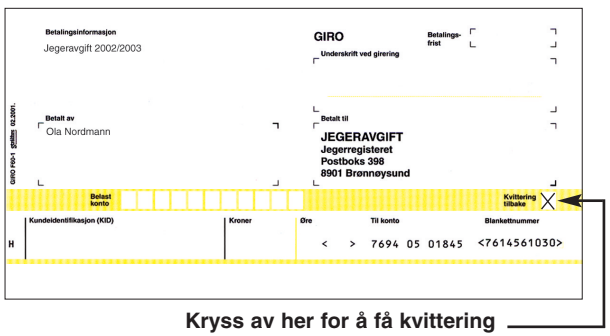
Dato Underskrift

For elektronisk rapportering kan du logge deg inn på http://idun.ssb.no/jakt.html

Informasjon fra JEGERREGISTERET

BETALING AV JEGERAVGIFT

Når du skal betale jegeravgiften, må du bruke den tilsendte blanketten med innbetalingsgiro. Hver giro har en kundeidentifikasjon (KID-nummer) nederst til venstre som Jegerregisteret bruker for å identifisere at du har betalt jegeravgiften. I tillegg inneholder den tilsendte giroen jegeravgiftskortet som blir påført terminaltrykk ved betaling på post eller i bank, eller du må be om betalingsoblat når du bruker brevgiro eller nettbank. Jegeravgiftskortet rives av blanketten når du har betalt, og er det eneste gyldige beviset på at du har tillatelse til å drive jakt. Ved våpenkjøp og overdragelse av våpen, som krever tillatelse fra politimyndighetene, brukes kortet som dokumentasjon på at du driver jakt og kortet gjelder også som bevis ved kjøp av ammunisjon. Rundt 190 000 jegere betaler hvert år jegeravgifta. Ved betaling uten KID-nummer må giroen registreres manuelt, noe som gjør at det tar lengre tid før betalingen blir registrert. Skal du drive annen jakt enn spesifisert på jegeravgiftskortet, må du ta kontakt med Jegerregisteret for å få tilsendt ny giro med kort. Endring av beløpet på giroen er **ikke** tillatt, og slike innbetalinger vil ikke bli registrert. Selvutfylte giroer må heller ikke benyttes ved betaling av jegeravgiften, da kvittering fra en slik giro ikke blir godkjent som jegeravgiftskort ved kontroll under jakten.

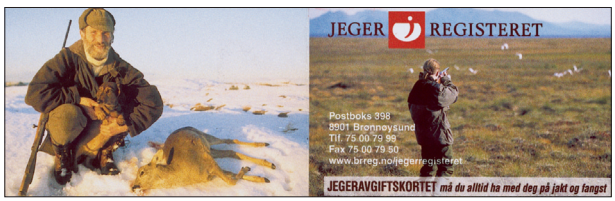

Kryss av her for å få kvittering

ADRESSER

Hvert år får Jegerregisteret ca. 3 000 jegeravgiftskort i retur på grunn av feil adresse. Ved utsendelse av jegeravgiftskortene bruker Jegerregisteret Det sentrale folkeregisteret (DSF) som adressekilde. Det er derfor svært viktig at du raskt melder flytting til DSF dersom du skal få tilsendt jegeravgiftskortet til rett adresse i god tid før jakta starter. Jegerregisteret mottar årlig flere tusen adresseendringskort, men fra disse registreres kun midlertidige adresseendringer fra for eksempel studenter eller endring av postboksadresser som ikke fanges opp av DSF. Dersom du registrerer en midlertidig adresse, ønsker Jegerregisteret at du oppgir tidsrommet adresseendringen gjelder for (fra dato – til dato), samt person- eller jegernummer.

BESTILLING AV JEGERAVGIFTSKORT

Skal du bestille nytt jegeravgiftskort – enten fordi du vil betale tilleggsavgift for storvilt, vil endre kortet fra storvilt til småviltjakt, har mistet eller blitt frastjålet kortet, eller vil gjenoppta din gamle jakthobby – så husk å bestille nytt kort i god tid før jakten starter. Jegerregisteret beregner minst tre dager pluss eventuell helg fra du bestiller kortet til du har giroen i postkassen. Bestilling av jegeravgiftskort på Internett har blitt svært populært, og dette er den enkleste måten å bestille nytt kort på. Siden 1. april 2001 har rundt 3 000 jegere bestilt kort på denne måten og det meste på en dag har vært 183 bestillinger. Bruk adressen http://www.brreg.no/oppslag/jegerregisteret/, og følg anvisningene på nettsiden. Du kan også skrive en e-post til Jegerregisteret på adressen jegerregisteret@brreg.no. Jegeravgiftskortet kan også bestilles ved å ringe eller skrive til Jegerregisteret. Husk å oppgi person- eller jegernummer.

ADRESSER OG TELEFONER

Telefon: 75 00 79 99, Telefaks: 75 00 79 50. Åpningstid telefon:kl. 08.00 – 15.00
E-post: jegerregisteret@brreg.no, Internett: http://www.brreg.no/jegerregisteret
Adresse: Jegerregisteret, Postboks 398, 8901 Brønnøysund

Forslag om jakt med pil og bue i Norge

Norges Buejegerforbund har sendt søknad til Direktoratet for naturforvaltning med ønske om at det skal bli tillatt å jakte med pil og bue i Norge. Direktoratet har derfor hørt på en forsøksordning med buejakt. Høringsrunden som er gjennomført viser at de fleste vender tommelen ned. Likevel er det ikke i skrivende stund bestemt om det blir en forsøksordning med bestemte krav til kurs og utstyr.

Norges Buejegerforbund (NBJF) sendte 14. april 1999 inn en søknad til direktoratet om en generell dispensasjon fra viltloven av 1981, § 20, slik at det skulle kunne gis tillatelse til å drive en begrenset form for buejakt i Norge. Buejakt er en krevende jaktform som stiller jegerene overfor meget store og krevende utfordringer på en helt annen måte enn tradisjonell jakt med kruttvåpen. Mange jegere finner stor tilfredstillelse i nettopp det å overvinne disse utfordringene. NBJF mener med bakgrunn i dagens teknologi og den rivende utvikling som har skjedd innenfor bueskytter- og buejaktutstyr de siste årene, at det er fullt ut forsvarlig å drive jakt med slikt utstyr i Norge, slik det gjøres i store deler av verden.

Norske buejegere jakter vilt i alle størrelser i utlandet og de har erfaring med at pil og bue er et effektivt jaktvåpen. Det som jaktes kan være alt fra due, hare og rådyr til storvilt som amerikansk wapitihjort, store og små afrikanske antilopearter, villsvin, bjørn og bøfler. De moderne jaktpilene er utstyrt med to eller tre spesialkonstruerte, barberbladskarpe blader og fører til at blodkar i viltets vitale organer gjennomskjæres og ødelegges. Dette resulterer i en hurtig bloduttømming og fallende blodtrykk. Noe som igjen medfører bevistløshet og død. Det påstås at skadeskytingsfrekvensen ikke skal være vesentlig høyere enn når det jaktes med kruttvåpen. Amerikanske undersøkelser antyder dessuten at skadeskyting med pil og bue ikke har så stor dødelig utgang som skader fra kule.

Direktoratet sendte 12. juli 2001 på høring et forslag om å innføre en forsøksordning med buejakt. Høringsrunden viser at mange mener at dette forslaget er å ta ett skritt tilbake i jaktsammenheng, og er kritisk til om metoden tilfredsstiller kravene til human avliving. Flere føler at det ikke er noe forvaltningsmessig behov for slik jakt, at dette heller ikke har noen tradisjon, og de er redde for at slik jakt vil kunne ha en negativ innvirkning på samfunnets holdninger til jaktutøvelsen rent generelt, slik at jaktens anseelse svekkes. Noen frykter også at det skal bli mer tjuvjakt, da jakt med pil og bue er lydløs og lite oppdagbar i motsetning til jakt med kruttvåpen.

Statens Dyrehelsetilsyn er imot forslaget og begrunner svaret med at pil og bue ikke er en dyrevernmessig forbedring av jaktmetodene her i landet og bør derfor ikke bli lovlig. Siden denne jakten er mer krevende enn tradisjonell jakt, mener de at det er større sjanser for at dyret ikke blir effektivt avlivet, noe som strider i mot formålet med jakt og fangst i "Forskrift om utøvelse av jakt og fangst" og dyrevernlovens § 9. Skytevåpen ladet med krutt er dessuten overlegent pil og bue når det gjelder effektivitet, samtidig med at pil og bue ikke tilfredsstiller kravet om ekspanderende prosjektil til jakt på elg, hjort, dådyr, villrein, moskus, villsvin, ulv og bjørn. Ved bruk av skytevåpen ladet med krutt er både sjokkvirkningen ved trykkbølge, og skaden som medfører forblødning avgjørende. Hver for seg har disse faktorene neppe en effekt som kan vurderes som tilstrekkelig.

Norges Jeger- og Fiskerforbund stiller seg positive til å innføre en prøveordning med buejakt da de ønsker å jobbe for et mest mulig variert tilbud av jakttyper, herunder bruk av ulike typer våpen, der dette er forenlig med humanitetsprinsippet. De mener at nyere undersøkelser viser at man kan tilfredsstille kravet til human avliving gjennom rigorøse krav til utdanning og ferdigheter, jf erfaringer fra bl. a. Danmark og Sverige. NJFF ønsker derfor ikke å blokkere for en prøveordning med buejakt på prinsipielt grunnlag så lenge jakt med pil og bue fyller krav om humanitet og sikkerhet, og har aksept hos det brede lag av befolkningen. Videre mener NJFF at prøveordningen bør kun omfatte småvilt og eventuelt rådyr, og at det må stilles strenge krav til buene og anslagsenergi.

Direktoratet for naturforvaltning har foreløpig ikke avgjort om det blir en forsøksordning med buejakt i Norge.

Er det mulig å stabilisere elg-bestander gjennom jakt?

Ett stadig større ansvar innen vilt -og fiskeforvaltninga legges over til kommuner og rettighetshavere, og Direktoratet for naturforvaltning har som mål at den praktiske forvaltninga av disse ressursene skal foregå lokalt så langt det er hensiktsmessig innen år 2006. Dette innebærer flere store, og til dels nye utfordringer også i elgforvaltninga. For det første må det lokalt bli tilgang på data som gir pålitelig informasjon om dagens og den framtidige situasjonen i bestanden. For det andre vil lokalbasert forvaltning kreve avskytningsmodeller som er basert på noen generelle tommelfingerregler når det gjelder kvotefastsetting.

Dreiing av elgforvaltningen mot stadig større lokal styring setter nye krav. En viktig forutsetning for et vellykket utfall av en slik forvaltningsmodell er at data over størrelse og sammensetning (kjønn, alder etc.) av bestanden raskt er tilgjengelig også på det laveste beslutningsnivået. "Sett-elg" – data som brukes i dag gir relativt god informasjon om endringer i størrelsen på elgbestanden. Selv om slike data også har sine begrensninger er det pr i dag den eneste gode metoden vi har til å estimere bestandsstørrelsen, med mindre man er villig til å benytte metoder som fly og helikopter.

Når man fastsetter kvoter på elg er det viktig å ha i bakhodet at forsinkelseseffekter har betydning for utviklinga i elgbestanden. Alder for kjønnsmodning er for eksempel sterkt influert av kuas vekt i ung alder. En slik sammenheng kan skape en forsinkelse i populasjonsdynamikken fordi effekten av en reduksjon i kalvenes vekt på stammens produktivitet ikke vil gi seg utslag før disse kalvene bli kjønnsmodne 2- 3 år etter. På samme måte vil en reduksjon i kalvevektene for eksempel på grunn av en tørr sommer påvirke bestandsutviklingen først flere år seinere.

Ikke bare biologiske mekanismer kan skape forsinkelser i bestandsutviklingen, da jakta kan forsterke de naturlige svingningene i en elgbestand. Spesielt hvis variasjoner i antall skutte dyr ikke gjenspeiler endringene i antall dyr tilstede, vil dette lett skape årsvariasjoner i beskatningstrykket som vil kunne forsterke de naturlige svingningene i bestanden. For eksempel er det vist at dødeligheten blant elgkalver varierer mye over tid og mellom regioner, sannsynligvis som følge av variasjon i miljø (f.eks knyttet til klima) og tettheten av dyr. Fordi mye av variasjonen i kalvedødelighet skyldes variasjon i sommerdødelighet vil dette kunne forøke misforholdet mellom kvote og bestand ettersom kvotefastsetting baseres på informasjon om bestandsutviklingen foregående år, men uten informasjon om årets kalvetilvekst.

Samlet sett medfører dette at det tar tid fra en påvirkning inntrer og til man ser effekten av denne på bestandens størrelse. Tilsvarende vil det igjen ta tid fra man ser en endring i bestanden til forvaltningen er i stand til å reagere på denne endringen. For å redusere den samlede reaksjonstiden er det viktig med en nøye oppfølging av bestanden via de overvåkningsparametre som er tilgjengelige (f. eks. Sett elg) og samtidig ha et langsiktig perspektiv (minimum 5 år) på ethvert forvaltningsopplegg. Stabilisering av en elgbestand vil være en kompleks prosess som påvirkes av mange faktorer. Å gjennomføre en slik stabilisering gjennom jakt vil derfor representere en stor forvaltningsmessig utfordring i framtida.

Kan felling av denne kalven bidra til å stabilisere elgbestanden? Å gjennomføre en slik stabilisering vil representere en stor forvaltningsmessig utfordring i framtida.
FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Helseovervåkingsprogrammet for hjortevilt

Helseovervåkningsprogrammet for hjortevilt (HOP) ble startet som et 3-års prøveprosjekt i perioden 1998-2000.
Fra og med 2001 er programmet videreført på permanent basis, der formålet er å skaffe systematiske og oppdaterte data om helsetilstanden i norske hjorteviltbestander til nytte for viltforvaltnings- og dyrehelsemyndighetene.

Programmet omfatter kartlegging og overvåking av infeksjoner, andre sykdomstilstander og forekomst av miljøgifter hos viltlevende hjortevilt. HOP arbeider også med problemstillinger i forbindelse med overføring av smittsomme sykdommer mellom vilt og husdyr, samt undersøke betydningen av hjortevilt som reservoar for infeksjoner som kan overføres til mennesker (zoonoser).

En sunn og frisk elgfamilie i høstbjørkeskog.
FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Totalt er det 62 kommuner som deltar i overvåkingsdelen av programmet, og i perioden 1-3 kvartal i 2001 har ca halvparten av kommunene rapportert inn til sammen 148 fallvilt, fordelt på 89 elg, 27 hjort og 32 rådyr.

Av disse er det;

- 26 % hvor det ikke er stilt diagnose (ingen funn, for råttent kadaver, ikke undersøkt),
- 25% skyldes avmagring, bruddskader eller andre mekaniske skader,
- 2 % skyldes skuddskader
- 15 % skyldes rovdyr (mest rådyr fra Østfold/Akershus tatt av gaupe og ulv)
- de resterende fordeles på drukning, infeksjoner og andre sykdommer.

I tillegg er det samla inn materiale fra 289 hjort under hjortejakta i 6 kommuner, og tilsvarende er også gjort for rådyr.
Tidligere lagrede prøver fra villrein er også stilt til rådighet for HOP. Dette er prøver som skal analyseres nærmere i forhold til konkrete problemstillinger.

Forhåpentligvis vil HOP være oppe med egen hjemmeside på Internett i løpet av året, slik at alle som er interessert selv kan holde seg oppdatert om aktuelle helsetema. Inntil videre kan spesielt interesserte ta kontakt med Veterinærinstituttet, seksjon for vilthelse ved Turid Vikøren eller Atle Lillehaug for nærmere informasjon.

Allemannsretten

**Er turgåere, tyttebærplukkere eller skoleklasse på tur et problem for din jaktøvelse?
Jegernes toleranse for andres bruk av utmarka synes å være stadig synkende.
Dette er tilbakemeldinger fra mange "ikke jegere".**

Dette står i kontrast til en undersøkelse som nylig er foretatt av Norsk gallup, som viser at de fleste storviltjegere mener at normal turgåing, bærplukking og småviltjakt uten hund bør kunne foregå sammen med storviltjakta. Undersøkelsen viser imidlertid at 44 % av de spurte utmarksbrukerne (ikke jegere) bruker utmarka mindre under hjorteviltjakten enn ellers. 19 % av utmarksbrukerne opplever stor grad av frykt under storviltjakten og frykten er størst blant kvinner og eldre. Bare 8% av ikke-jegerne opplevde at de av elg- og hjortejegere ble bedt om å forlate terrenget, og bare 5% av ikke jegere og 5% av jegere opplever i stor grad fysiske hindringer i jakta.

Årsaken til konflikten er sammensatt. De senere års bestandsvekst kan nok forklare noe. For grunneier kan jakten være en betydelig ekstrainntekt og for jegeren en betydelig utgift.
For begge parter blir det viktig at fellingsresultatet blir optimalt. Jegeren må ikke forstyrres og viltet må få ro. Dette sammen med en inngrodd misoppfatning av at ferdsel skremmer dyrene lenger enn den faktisk gjør, skaper også grobunn for konflikt. Forsøk gjort i Sverige viser at mennesker skremmer elg i svært liten grad. Et menneske som befinner seg 100 til 150 meter fra elgen, vil i liten grad forstyrre elgen. Dersom en kommer nærmere flyktet elgen, men ikke lengre enn i gjennomsnitt ca. 440 meter. Frykten for at friluftslivsutøvere skal skremme elg ut av terrenget er og blir en myte uten rot i virkeligheten. Det er grunn til å tro at det samme gjelder for andre viltarter som f.eks. hjort og rådyr.

Sambruk av utmarka er et viktig mål i Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) om friluftsliv. Det å kunne dele på en knapp ressurs uten at det oppstår konflikt handler ikke bare om lov og rett, men vel så mye om å vise vilje til å sette seg inn i andres ønsker og behov. Rettsgrunnlaget er imidlertid klart: Allemannsretten gir rett til fri ferdsel i utmark hele året. Forutsetningen er at ferdselen foregår i tråd med god ferdselskultur. Hva som er god ferdselskultur må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle med utgangspunkt i vanlige aktsomhetsregler. Hovedkonklusjonen er klar;

Det strider ikke mot god ferdselskultur å drive friluftslivsutøvelse i områder hvor det utøves jakt.

Det man kan kalle den tradisjonelle norske friluftslivutøvselse vil ikke være til skade eller ulempe for grunneier eller jaktrettshaver. Dette utgangspunktet gjelder hvor allmennheten som ledd i ordinær friluftslivutøvelse (den enkle friluftslivet) kommer inn i et område hvor det drives jakt. Enten det er enkeltpersoner, mindre grupper (familier) eller skoleklasser. Jaktrettshaver eller grunneier kan ikke sperre jaktområdet med stengsler og forbudskilt, eller på annen måte gi uttrykk for at ferdsel, opphold og høsting ikke er tillatt. Skilt som forbyr lovlig ferdsel vil være ulovlige og kan fjernes med hjemmel i friluftslovens § 40. På den annen side behøver en jeger ikke finne seg i bevisst sabotasje mot jakten. I slike tilfeller kan grunneier/ jaktrettshaver gjøre bruk av sin bortvisningsrett etter friluftslovens § 11.

Som nevnt handler det ikke bare om lover og regler. Sambruk handler vel så mye om holdninger. Selv om allmennheten ikke bortvises, vil mye kunne oppfattes på samme måte. Dette kan være "sure kommentarer", tydelig oppgitthet over "ødelagt" jakt og lignende.

Våpen og selvmord

Et eksempel:
Mens bærplukkerne passerer tar jegeren frem jaktradioen og meddeler høyt til de andre på jaktlaget slik at bærplukkerne hører det: ”Nei, dette kan vi bare gi opp - her kommer det noen bærplukkere som ødelegger hele jakten. De burde holdt seg hjemme”.
Selv om en bærplukker skulle passere posten på vei til multemyr eller tyttebærmark, må en jeger innfinne seg med at dette også er en del av de mange uforutsette hendelser som kan skje under jakt. Dyktigst er den jeger som kan vende slike hendelser til egen fordel.
Vi vil oppfordre alle grunneiere til å arbeide for sambruk av utmarka. Årsaken er ikke alene hensynet til friluftslivet, men også hensynet til jegerstanden. Det vil være til stor skade for jaktens anseelse om allmennheten får en oppfatning om at de er uønsket i utmarka om høsten. Dersom slike holdninger får utvikle seg, vil argumentet om manglende sambruk f.eks. kunne anføres for kortere jakttider på hjortevilt.

Sambruk av marka er viktig. Her har jegerne fått besøk av en turgåer i “kaffekoker-støa.” FOTO: KJELL-ERIK MOSEID

Årlig tar 500 til 600 mennesker livet sitt i Norge, omtrent 1/4 ved skyting. Som et ledd i det selvmordsforebyggende arbeidet er det viktig at også jegerne er bevisste på å sikre jaktvåpen i private hjem. Lovverket stiller strenge krav til at selve våpenet eller en vital del av våpenet alltid skal være nedlåst. Sikring av våpen er viktig både i forhold til tyveri, hindre ulykker med barn og kanskje kan vi hindre selvmord med bruk av usikra skytevåpen.

I 1950- og 1960-årene holdt selvmordsraten seg konstant mellom sju og åtte per 100 000 innbyggere. Det tilsvarte omtrent 250 selvmord per år. På slutten av 1960-årene begynte selvmordsraten å øke, og i siste halvdel av 1980-årene var raten doblet til 16 per 100 000 innbyggere. Denne fordoblingen gjaldt både menn og kvinner. Etter 1988, da antall selvmord var 708 (16,8 per 100 000 innbyggere), viser den registrerte selvmordsraten en nedgang. I 1998 (som er de siste offisielle tall) var det 548 som tok sitt eget liv, og av disse var 399 menn og 149 kvinner. I Norge er det for eksempel flere selvmord per år, enn folk som blir drept i trafikkulykker

De vanligste selvmordsmetoder er ved hengning, skytevåpen og forgiftning. Selvmord med skytevåpen er en metode som nesten bare er benyttet av menn. I 1998 ble 24 % av selvmordene blant menn begått med skytevåpen, i forhold til 32 % i 1997 og 39 % i 1988. Under 3 % av selvmordene blant kvinner i 1998 skjedde med skytevåpen. Selv om man ser en nedgang i totalt antall selvmord begått med våpen, så er tallet fortsatt høyt for aldersgruppen 15 til 29 år. Flest selvmord med våpen blir begått med rifle/ hagle (to-håndsvåpen), og i aldersgruppen 20 – 29 år ble for eksempel 67 % av alle selvmord med våpen i 1988 begått med rifle/hagle.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Smånytt

Ikke påbud om bruk av ettersøkshund under fuglejakt.
Direktoratet for naturforvaltning har hørt på en forsøksordning om påbud med bruk av ettersøkshund under fuglejakt.

De aller fleste som har uttalt seg går imot påbud om ettersøkshund på fuglejakt. Hele 93 % av fylkesmennene, 92 % av kommunene, alle andre offentlige høringsinstanser, alle næringsorganisasjoner og 75 % av interesseorganisasjonene er imot forslaget. Argumenter som går igjen er at et slikt påbud vil ekskludere mange jegere fra jakt. Spesielt vanskelig vil dette trolig være for førstegangsjegere, noe som kan føre til at rekrutteringa av nye jegere går ned. Et påbud kan dessuten føre til at folk som ikke bør ha hund skaffer seg hund. I mange fylker er det også tradisjon for å jakte på fugl uten hund, såkalt støkkjakt. Direktoratet vil på bakgrunn av høringssvarene ikke arbeide videre med dette forslaget.

Typegodkjenning av feller til fangst
Det foreligger nå en norsk ISO - standard for feller, som er tilpasset gjeldende EU krav. Standarden er fastsatt av Norsk Allmennstandariseringsforbund (NSF) og kan bestilles fra dem. Denne ISO – standarden utgjør grunnlaget for å få testet og typegodkjent feller i framtida, men på nåværende tidspunkt finnes det ingen laboratorier i Europa som tilfredsstiller kravene til å utføre testene i standarden. Inntil videre gjelder derfor regler for feller gitt i den nye forskriften om utøvelse av jakt og fangst, med tilhørende rundskriv, mens vi ennå må vente noen år med å innføre krav om typegodkjente feller etter den nye ISO - standarden.

Momsreformen og hjorteviltet
I forbindelse med momsreformen og de omleggingar som har skjedd i den lokale viltforvaltning med opprettelse av kommunale viltfond, har mange spurt om det skal svares moms av fellingsavgifter og om det bare skal være matmoms på omsetning av viltkjøtt.

Direktoratet kan opplyse at fellingsavgifter er en ren fiskal avgift som det ikke skal beregnes moms av. Dette synet er gitt støtte av skattedirektoratet i brev av 13.09.01. Når hjorteviltjakten selges, skal det innkreves 24 % moms uavhengig av om oppgjøret skjer ved en samlet pris som inkluderer både jaktrett og kjøtt, eller prisen er delt i en del som består av rett til jakt og en del som er rett til å tilegne seg de dyr som felles. Det er kun når grunneier omsetter veterinærgodkjent kjøtt fra hjortevilt han/hun har felt selv, at dette kan anses som salg av mat (12 % moms).

Inntekter fra jakt, herunder fordel ved egen utnyttelse av retten på egen eiendom, er skattepliktig. Dette gjelder også når utnyttelsen foregår ved deltakelse i jaktlag. Det er verdien av antall dyr det er gitt fellingstillatelse for som er gjenstand for skattelegging, uavhengig av faktisk felte dyr.

Driftsplan for småvilt
Driftsplanlegging for småvilt har kommet noe i skyggen av tilsvarende aktiviteter på hjortevilt. I samarbeid med Norges Skogeierforbund og Norges Jeger- og Fiskerforbund holder imidlertid direktoratet nå på med å utvikle en veileder for driftsplanlegging på småvilt. Denne veilederen vil trolig være ferdig i løpet av året og bli et viktig verktøy for de som ønsker å forvalte sitt småvilt gjennom et driftsplanområde.

Jegeravgifta for jegere som jakter elg, hort eller villrein er 300 kr
Forrige jaktår ble det ikke krevd inn tilleggsavgift fra de som jakter villrein. Fra og med jaktåret 2002/2003 må du imidlertid betale 300 kr i jegeravgift for å jakte både elg, hjort og villrein. Har du fått tilsendt en giro med jegeravgift 240 kr, men skal jakte elg, hjort eller villrein, må du derfor ta kontakt med jegerregisteret for å få tilsendt ny giro. Se informasjon fra jegerregisteret i ”Skitt jakt”.

Har du spørsmål angående jegeravgiftskortet?
- Ta kontakt med Jegerregisteret på tlf 75 00 79 99

Har du spørsmål til utfylling av rapportskjema?
- Ta kontakt med Statistisk sentralbyrå på tlf 62 88 56 00

Har du spørsmål om rapportplikt og gebyr?
- Ta kontakt med Direktoratet for naturforvaltning på tlf 73 58 05 00

Direktoratet for
naturforvaltning

7485 Trondheim
Telefon: 73 58 05 00 Telefaks: 73 58 05 01
www.dirnat.no